සිත පිරිසිදු කිරීම 1

වේදනාකාරී අතීත මතකයෙන් නිදහස් වෙමු.

සාමාන්ය ලෝක සත්ත්වයා එදිනෙදා කටයුතු කරද්දී අපි අහල තියනවා, සිත කය සහ වචනය කියන මේ තුන් දොරයි භාවිතා කරන්නෙ කියල. සිත ගැන කතා කරද්දී අපි හැමෝම හිතන්න කල්පනා කරන්න රුසියො. මේ හිතන්න කල්පනා කරන්න තියන රුසිකම කැමැත්ත, අපිට හොඳ දේවල් වගේම නරක දේවලුත් කිට්ටු කරල දෙනව. හොඳ දේවල් අපි ගාවට එන එක බොහොම කලාතුරකින් සිද්ධ වුනාට, අමිහිරි මතකයන් අපේ හිතේ නිතර නිතර රැව් පිලිරැව් දෙනව. මෙවන් වූ අමිහිරි මතකයන්ගෙන් නිදහස් වෙන්නෙ කොහොමද? අද දවසේ සාකච්ඡාව ඒ ගැනයි.

කල්පනා කරන එක හෝ හිතන එක මේ ලෝකෙ කාටත් තියන කවුරුත් ආසා කරන පොදු පුරුද්දක්. මේ තාක් දුරට මේ ලෝකෙ ඉන්න එක්කෙනෙක් කල්පනා කරල තියන ප්රමාණයන් සටහන් කරන්න පුළුවන්කමක් තියනව නම් මං හිතනවා, දැනට මේ ලෝකෙ අච්චු ගහල තියන පොත් ප්රමාණය මදි වෙන්න පුළුවන්. ඒ තරමටම අපි කල්පනා කරල තියෙන අය. කල්පනාවක් කරනව වගේ නෙවෙයි කල්පනා වෙන්න පටන් ගත්තහම. භාවනාවෙදිත් අපිට කියල දෙනවා කල්පනාව ගැන බලන විදියක් ගැන. ඒ තමයි,

මම හිතනවද?

මට හිතෙනවද?

කියල බලන්න කියල. මේක හරිම සරල උපක්රමයක් වෙන්න පුළුවන්. ඒ වුනාට 'මම හිතනවා' කියල කියන්නේ මගේ උවමනාවෙන් කරන දෙයක් බවයි. නමුත් 'මට හිතෙනවා' නම් ඒක මගේ කැමැත්තෙන් වෙන එකක් නෙවෙයි. ඒක හිතේ ස්වභාවයට වෙන දෙයක්. අපිට හිත සකස් කර ගන්න වෙනවා හිතේ ස්වභාවයට වෙන දේට ඉඩ දෙන්න.

කොහොම වුනත් හිතේ එන ස්වභාවයටත් ඉඩ දුන්න කියමුකො. ඒත් එන ප් රශ්නෙ තමයි, අමිහිරි මතකය, වේදනාකාරී පිඩාකාරී මතකයන්, නැවත නැවත අපේ හිතට පැමිණීම පුදුමාකාර වේදනාවක්. එවන් වූ වේදනාවක් දරා ගන්න හෝ එවන් වූ වේදනාවකට මූණ දෙන්න අපි ඉගෙනගෙන නැති නම්, එවැනි වූ රටාවක් අපි පුරුදු කරල නැති නම්, අන්න එහෙම වුනාම සමහර වෙලාවල්වලට අපිට අපේ දුක කියන්න ඕන වෙනව. සමහරක් වෙලාවට ඉකි ගහල අඬන්න හිතෙන්න පුළුවන්. කෑ ගහල විලාප තියල තමන්ගේ දුක කියන්න හිතෙන්න පුළුවන්. නමුත් ගොඩක් වෙලාවට ඒ දුක අහන්න කෙනෙක් නැති වෙන්නත් පුළුවන්. මේ

වකවානුවක් තුල ඇත්තටම අපේ මේ වේදනාකාරී සිතිවිලිවලින් වේදනාකාරී අතීත මතකයෙන් අපි නිදහස් වෙන්නෙ කොහොමද?

මේ වගේ ගැටළුවකට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉතාමත්ම සාර්ථක පිළිතුරක් දීල තියනව. එක්තරා සූත්ර දේශනාවක බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, අපි සිතුවිලිවල වල්මත් වෙලා ඉන්නව නම්, ඒ සිතුවිලි අපිට පීඩාකාරී නම්, මෙවන් වූ සිතුවිල්ලක් හිතන්න කලින්, නැතිනම් මේ වගේ පීඩාකාරී මට්ටමකට හිතට වහල් වෙන්න කලින් කල්පනා කරේ මොකද්ද කියල ආපස්සට බලන්න කියල කියනව. ඒ සිතුවිල්ල පැන නඟින්නට මූලිකව බලපාපු හේතුව මොකද්ද කියල හොයා ගන්න කියල කියනව.

උදාහරණයක් හැටියට අපිට යම්කිසි වූ රූපයක් දකිනකොට හෝ යම්කිසි වූ ශබ්දයක් ඇහෙනකොට, අපේ අඳුරු මතකයක්, වේදනාකාරී පීඩාකාරී මතකයක් අපි අභියසට එනව වෙන්න පුළුවන්. අපි හැමදාම කලේ ඔය අපි අභියසට එන ඒ වේදනාකාරී පීඩාකාරී සිතුවිල්ල පලවා හරින්න උත්සාහ කරපු එකයි. හැබැයි ඒක සාර්ථක වුනේ නෑ. හේතුව මොකද්ද?

ඒ සිතුවිල්ල පැන නඟින්නට බලපාපු මූලික කාරණාවට නෙවෙයි අපි උත්තර හොයල තියෙන්නෙ, ඵලයට හින්ද. බුද්ධ ශාසනය, හේතුවකට ඵලයක් ගැන කියල දෙන දහමක්. හේතුව තියෙනකොට ඵලය කොහොමත් තියනවා. හේතුව නැති තැන ඵලයක් ඇති වෙන්න විදියකුත් නැහැ.

අපි අපේ වේදනාකාරී සිතිවිලිවල හිර වෙලා ඉන්නකොට, බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔය කියල දෙන හැටියට, ඒ සිතුවිල්ලට පෙරාතුව තිබිච්ච මූලික කාරණාව, මූලික වස්තු බීජය මොකද්ද? කියල හොයා ගන්න ඕන. මෙවන් වූ සිතුවිල්ලක් පැන නඟින්න හේතු වෙච්ච අවස්ථාව මොකද්ද? හේතු වෙච්ච කාරණාව මොකද්ද? මොන ඉන්ද්රියන්ගේ බලපෑමකින්ද මේ වගේ සිතුවිල්ලක් ආවෙ? කියල පොඩ්ඩක් ආපස්සට විමර්ශනය කරල බලන්න ඕන.

අන්න එතකොට අපිට හම්බ වේවි, මේ වගේ පඹ ගාලක පටලවන්නට, මේ වගේ වේදනාත්මක හිතක් හදල දෙන්නට, දුක්ඛිත දවසක් පමුණුවන්නට, දුක්ඛිත ජීවිතයක් බවට පරිවර්තනය කරන්නට හේතු වෙච්ච කාරණය මොකද්ද? කියල.

ඒක හැම වෙලාවකම අපි ඇහැට දැකපු රූපයක, කනට අහපු ශබ්දයක, නාසයට දැනිච්ච ගඳ සුවඳක, දිවට දැනිච්ච රසයක, ශරීරයට දැනිච්ච ස්පර්ශයක හෝ හිතටම ආපු සිතුවිල්ලක වුනත් නතර වෙලා තියෙන්න පුළුවන්. හෝ ආරම්භ වෙලා තියෙන්න පුළුවන්. අන්න ඒ කියන අවස්ථාව අපිට හරියට හඳුනා ගන්න පුළුවන්කම තිබ්බොත්, ඊළඟ

මොහොතකදී එවන් වූ රූපයක් දකිද්දී, එවන් වූ ශබ්දයක් අහද්දී, එවන් වූ ගඳ සුවඳක් දැනෙද්දී, එවන් වූ රසයක් දිවට විඳිද්දී, එවන් වූ ස්පර්ශයක් ශරීරයට ලබා ගනිද්දී, අපි හඳුනා ගනීවි මෙවන් වූ ස්පර්ශයක, මෙවන් වූ වින්දනයක, මෙවන් වූ දැනීමක, මෙවන් වූ සංඥාවක, අවසාන ප්රතිඵලය මාව අසවල් වූ ආකාරයක වේදනාත්මක මට්ටමකට අරන් යනවයි කියල.

අන්න ඒ විදිහේ බුද්ධිමත් විදිහේ හිතක්, බුද්ධිමත් විදිහේ ඥාණවන්ත භාවයක් ඇති කර ගන්නට අපිට ඉඩ හසර හම්බ වේවි සතිපට්ඨානය පුරුදු කිරීම තුලින්. අපක්ෂපාතී වූ නිරීක්ෂණය තුලින්. අපිම කරන කියන දේවල් ගැන අපිම ආපස්සට හැරිල බැලීම තුලින්.

අපි මේ වගේ වේදනාවක, මේ වගේ සිත් පීඩාවක නතර වෙන්න කලින් ඊට පෙරාතුව මට මොකද්ද වුනේ? ඊට පෙරාතුව මං මොකද්ද හිතුවෙ? ඊට පෙරාතුව මම නැඹුරු වෙලා හිටියෙ මොහොකටද? මෙන්න මේ කාරණාව හොයා ගත්තා නම්, අපිව මේ දුකට ඇඳල දාන වස්තු බීජය හොයා ගන්න පුළුවන්කමක් හම්බ වේවි. හේතුව හොයාගන්න පුළුවන්කමක් හම්බ වේවි.

ඒ හේතුව නැති කරන්න පුළුවන්කමක් තිබ්බොත් ඵලයකුත් නැති වේවි.

ජිනං වන්දාම ගෝතමං

පූජනීය පදියතලාවේ මේධාවි හිමි